
Tablica ku czci adw. Cyryla Ratajskiego

Palestra 27/8(308), 108-109

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Część czwarta

TABLICA KU CZCI ADW. CYRYLA RATAJSKIEGO

W dniu 1 września 1982 r. do wszystkich rad adwokackich i zespołów adwokackich skierowano apel następującej treści:

„W dniu 19 X.1942 r. zmarł adw. Cyryl Ratajski, wybitny mąż stanu z okresu dwudziestolecia, wielki patriota, prezydent miasta Poznania w latach 1922—1934, pierwszy delegat Rządu na Kraj w latach 1940-1942. Szczegółowa biografia adw. Cyryla Ratajskiego została ogłoszona w nr 4—5 „Palestry”. Powołany przez Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej uchwałą z dnia 24.XI.1981 Komitet Społeczny podjął inicjatywę ufundowania tablicy pamiątkowej na budynku przy ul. Filtrowej róg Lekarskiej w Warszawie, w którym przed czterdziestu laty Cyryl Ratajski zakończył życie. Komitet zwraca się z apelem do wszystkich rad adwokackich, zespołów adwokackich i adwokatów o zebranie funduszków umożliwiających pokrycie kosztów związanych z umieszczeniem tablicy. Wpłaty na ten cel prosimy przekazywać na konto Naczelnej Rady Adwokackiej w NBP I O/M Warszawa nr 1049-7168-132 (z podaniem w treści przelewu «Tablica ku czci C. Ratajskiego» w możliwie najkrótszym terminie ze względu na planowane odsłonięcie tablicy w czasie sesji historycznej Ośrodka Baadawczego Adwokatury w listopadzie br. Warszawa-Poznań, dnia 1.IX.1982 r Przewodniczący Komitetu (—) adw. Karol Potrzebowski, członkowie Komitetu: (—) adw. Witold Bayer, (—) adw. Zdzisław Hawelski”.

W niedzielę dnia 28 listopada 1982 r. o godz. 14⁰⁰, bezpośrednio po zamknięciu sesji naukowej nt. „Adwokatura polska w latach 1939—1945”, odbyło się przed domem nr 7 przy ul. Filtrowej w Warszawie odsłonięcie tablicy ku czci adw. C. Ratajskiego. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele Naczelnej Rady Adwokackiej, członkowie Komitetu Społecznego, adwokaci z Izb warszawskiej i poznańskiej, uczestnicy sesji naukowej oraz członkowie rodziny Cyryla Ratajskiego. Ze Stanów Zjednoczonych przybył syn Zmarłego inż. Ziemowit Ratajski z córką Magdą.

Przemówienie wygłosił przewodniczący Komitetu Społecznego adw.

Karol

Potrzebowski :

„Odsłonięcie tablicy pamiątkowej, które za chwilę nastąpi, to nie tylko wyraz hołdu adwokatury polskiej dla jednego z jej wybitnych przedstawicieli — adwokata Cyryla Ratajskiego. W pamięci narodowej — na ulicach Warszawy i innych miast polskich — utrwalone są przede wszystkim czyny zbrojne, nazwiska patriotów, którzy w walce z okupantem złożyli największą ofiarę — ofiarę życia. Niejako w ich cieniu pozostają inni patrioci, którzy — jak to pięknie powiedział Lechoń — «zawsze wszystko chcą wypełniać dobrze», ludzie, którzy całe swoje życie poświęcili codziennej pracy dla dobra narodu i Państwa, ludzie, którzy bez względu na okoliczności realizowali swoje zadania z pełną odwagą cywilną, nie szukając w swojej działalności nie tylko uznania rządzących, ale nawet polasku rządzonych.

Cyryl Ratajski urodził się w 1875 r. w Zalesiu koło Gostynia. W okresie zaboru pruskiego działał w organizacjach dążących do utrzymania polskości Ziemi Wielkopolskiej. W 1906 r. rozpoczął praktykę adwokacką w Raciborzu, broniąc interesów społeczności polskiej. W czasie powstania wielkopolskiego był zastępcą komisarza w Naczelnej Radzie Ludowej i emisariuszem rządu powstańczego w Paryżu. W latach 1924—1925 był ministrem spraw wewnętrznych w rządzie Grab-

skiego, w którym tekę ministra spraw wojskowych piastował gen. Sikorski. W latach 1922—1934 był prezydentem Poznania. Za jego kadencji nastąpiła rozbudowa i modernizacja miasta. Był współtwórcą Targów Poznańskich i Powszechnej Wystawy Krajowej. Gdy po wybuchu wojny komisaryczny Zarząd Miejski opuścił Poznań, Rada Miejska powierzyła Ratajskiemu ponownie funkcje prezydenta miasta. Po wkroczeniu Wehrmachtu gen. von Volland-Bochelberg zażądał od Ratajskiego wskazania 50 zakładników, którzy swoimi osobami mieli ręczyć za spokój w mieście. Ratajski wpisał tylko swoje nazwisko, pozostałe rubryki skreślił.

W okresie międzywojennym Cyryl Ratajski był aktywnym działaczem Frontu Morges utworzonego pod auspicjami Paderewskiego i Sikorskiego. Od 1937 r. działał w Stronnictwie Pracy jako jeden z jego założycieli. Cieszył się w dwudziestoleciu ogromnym autorytetem moralnym. W dniu 30.III.1939 r. stanął na czele delegacji polityków opozycyjnych, która udała się do prezydenta Mościckiego z memoriałem domagającym się zaprzestania prześladowań politycznych, utworzenia rządu zaufania narodowego, amnestii dla więźniów Brzeźcia, demokratyzacji dotychczasowych rządów, zmiany ordynacji wyborczych. Prezydent protest odrzucił z motywacją, że memoriał nie obrazuje rzeczywistych nastrojów i że rząd cieszy się pełnym zaufaniem społeczeństwa.

Dlaczego wielkiego syna Ziemi Wielkopolskiej czcimy tu w Warszawie? Odpowiedź jest prosta: w najcięższych dla Narodu chwilach Ratajski zostaje powołany w dniu 3.XII.1940 r. przez gen. Sikorskiego na stanowisko pierwszego Delegata Rządu na Kraj. Tworzy administrację cywilną, jest twórcą polskiego państwa podziemnego przeciwstawiającego się potędze Hitlera, organizuje opór cywilny całego społeczeństwa. Określany mianem fanatyka zgody narodowej, łagodzi spory między stronnictwami a partiami, z których każda inaczej rozumie dobro przyszłej Rzeczypospolitej. Po zawarciu przez gen. Sikorskiego układu polsko-radzieckiego Ratajski w depeszy z 30.VII.1941 r. do Londynu akceptuje ten krok w imieniu społeczeństwa mimo istniejących wówczas znanych rozbieżności w łonie rządu.

Ciężka choroba serca uniemożliwiła mu dalsze pełnienie funkcji Delegata. W lipcu 1942 r. składa dymisję. Sikorski dymisję przyjmuje i odznacza Ratajskiego orderem *Virtuti Militari* V klasy «za wykazaną odwagę osobistą, stwierdzoną wielokrotnie czynem wobec wroga». Pośmiertnie zostaje odznaczony Krzyżem Niepodległości Polski Podziemnej z Mieczami. Umiera 19.X.1942 r. w tym właśnie domu. Ciało jego spoczywa obecnie na cmentarzu Zasłużonych w Poznaniu. Jak wspomniałem na wstępie, postać Ratajskiego nie była dotychczas dostatecznie utrwalona w pamięci narodowej. Niech więc w 40 lat od daty jego śmierci zabrzmią dziś słowa: Cyryl Ratajski dobrze zasłużył się Ojczyźnie”.

Aktu odsłonięcia tablicy dokonał adw. Jerzy Biejat, wiceprezes Naczelnej Rady Adwokackiej, na wniosek której tablica została umieszczona na murach Warszawy.

Na tablicy wyryto słowa: „W tym domu zmarł w dniu 19.X.1942 r. Cyryl Ratajski, adwokat, prezydent miasta Poznania w latach 1922—1934, pierwszy Delegat Rządu na Kraj w latach 1940—1942, wybitny mąż stanu, wielki patriota. Naczelna Rada Adwokacka, 1982 r.”

Pod tablicą złożono wieniec przepasany szarfą z napisem „Cyrylowi Ratajskiemu — Adwokatura Polska”.

W Księdze Pamiątkowej sesji znalazły się słowa:

„Serdecznie wdzięczny jestem, jak również moja rodzina za uznanie pamięci śp. Ojca mego i za trudny poniesione w doprowadzeniu odsłonięcia tablicy ku czci śp. Ojca w dniu dzisiejszym. (—) inż. Ziemowit Ratajski”.